

h. 65, 3. 19

18

HISTORICA DE
SCRIPTIO SVSCEPTAE A
CAESAREA MAIESTATE EXECV-
tionis contra S. Rom. Imperij rebelles, eorumque
que Receptatorem: & captæ urbis Gothæ,
solò quæ æquati castris Grimmstein,
Anno Domini M. D. LXVII,
XIII. Aprilis.

ANNO M. D. LXVIII.
Mense Augusto.

19

1. 6. 2. 2

HISTORIA DE

CHRISTO SVSCEPTAE A

CASSAREA MAIESTATE EXCAVATA

hinc contra S. Rom. Imperij rebelles, contra

que reprobos: & casta uis Gothica

solidaque repudiata est in Criminitate

Anno Domini M. D. LXXII

XIII Aprilis

ANNO M D LXXIII

Mense Augusto

CANDIDO LECTORI.

A fuit ferè semper rerum humanarum infelicitas, ut in inuidiam & vulgi reprehensionem inciderint ij, qui se corruptis sui seculi moribus opposuerunt, aut conantes turbare Rempub. represserunt. Vulgus enim non inquirat causas eorum quæ geruntur, sed iudicat pro suis affectib., & semper putat imbecilliori à potentiore fieri iniuriam. Eiusmodi inuidiæ aculeos, si vlli vnquam, certè iam sentiant ij, qui superiore anno iuxta decretum factum ab ordinibus Imperij in conuentu Augustano, Grumbachianam factionem armis oppresserunt. Eius enim reliquiæ nullum non genus calumniæ comminiscuntur, quo istorum nomen & existimationem lædant, ac eos in odium & inuidiam adducant, non solum apud Germanos, sed etiam apud exterarum nationes, & præsertim apud Gallos. Totam autem sui odij vim in illustrissimum Saxonie Electorem Augustum euomunt: nec sanè fuit hactenus inanis ipsorum labor, nam plurimis in Germania & Gallia persuaserunt, ipsum studio tantum deprimendæ nobilitatis Germanicæ (quam satis dura seruitute premiunt) Gothanam expeditionem suscepisse. Addunt & aliud calumniæ genus, nimirum, ipsum facta conspiratione cum Pontificis principibus, cogitare de extirpanda vera religione: cuius rei ut faceret initium, præcipuos eius propugnatores oppresserit. Imò eò impudentiæ sunt progressi, ut persuaserint multis, ipsum iam apud se habere istud recens exortum genus impostorum, quos Iesuitas vulgò nominant. In quibus calumnijs adstruendis & ferendis Grumbachiana factio egregiam operam nauat. Sicui notæ sunt res Germaniæ, is facile intelligit, solius ordinis equestris seu nobilitatis (ut vocant) opes & facultates nostro tempore auctas esse, reliquorum verò ordinum aut imminutas, aut labefactatas. Principes experiuntur eas difficultates in gubernatione ob turbulentorum hominum molitiones, ut nihil ipsis satis sit. Comitum fortunis quotidie multum decedere nemo ignorat. Vrbes Imperij præter paucas, videntur tantum esse cadauera earum urbium quæ Rempub. melius constituta floruerunt. Agricola verò vbiq; sub grauissimis oneribus gemunt. Quare ipsius ordinis equestris maximè interest, ut hæc Rempub. forma conseruetur: cum ex ea plura emolumenta sentiat quam ordines reliqui omnes. Videant igitur ij, quorum res sunt adhuc integræ, ne immoderate libertatis amor eos decipiat: & caueant ne nimis faciles aures præbeant

A ij

ant

ant incantationibus eorum, qui sua per luxum & Superbiam prodegerunt, quos non est mirum cupere turbari rempub. Iam autem consideremus quales veræ religionis propugnatores isti fuerint. Cum ante sex annos in Gallia exortum esset bellum ambitione quorundam procerum, qui renascentis Evangelij splendorem ferre non poterant, & initio belli dissipata esset fama per Germaniam, longè esse maiores vires principis Condei, quàm aduersariorum eius: Grambachius & socij nihil non fecerunt, quo possent persuadere Condensibus, vt ipsorum opera in conscribendo milite vterentur. Et vt ostenderent se optimè erga ipsos affectos, mandarunt ijs, qui annua ipsorum stipendia in aula Gallica soliti erant exigere, vt in eare vterentur opera principis Condei, non autem Guisij ducis, cuius tamen beneficio ea erant consecuti. Nam tunc præseferabant se nolle habere quicquam commune cum ijs, quæ veræ religioni aduersarentur. Vbi autem animaduenterunt isti boni viri minus esse prædæ apud Condenses quam ipsi sperauerant, deposita religionis larua, quam induerant, dederunt operam vt Guisio reconciliarentur, cui sub finem belli petenti vt equitem conscriberent aduersus Condenses, sunt cupide obsequuti. Sed inopineta & ipsis minimè opportuna Guisij mors, rationes ipsorum tunc perturbauit. Post Vurceburgensis vrbs direptionem, & præsertim postquam in conuentu Augustano decreto omnium ordinum Imperij sunt proscripti, incerti quò se verterent, conati sunt persuadere ijs, qui repurgatam religionem in Gallia profitebantur (quos sciebant in perpetua solitudine viuere) se, siquid pecuniæ sibi ab ipsis subministraretur, ita res Ecclesiasticorum in Germania perturbaturos, vt post hac Pontificij in Germania & Gallia cogitaturi potius essent de sese defendendis, quam de alijs opprimendis. Sed Galli responderunt, sua maxime interesse, vt maneret pacata Germania, quo possent inde habere auxiliares copias, quandocunq; necessitas exigeret. Huius factionis reliquæ superiori autumno se in Galliam receperunt, & cum exoriretur infelix istud bellum, quo adhuc miserè ardet Gallia, pro suo more vtriq; parti suam operam detulerunt. Quidam ex ijs, qui Regi aderant, persuasi fore maximum concursum nobilitatis ad istos, statim vbi Germanie fines attingerent, hortati sunt Regem, vt ipsorum opera vteretur: cuius rei cum facta ipsis spes esset, contulerunt se in Metensem urbem, sperantes se ibi accepturos pecuniam ad conscribendum militem: verùm Rex à peritioribus rerum Germanicarum de ijs rectius edoctus, paulo post nudauit sententiam. Vbi animaduenterunt se vtriq; spe excidisse, precipui

pui inter ipsos præclarum, & sua pietate dignum facinus sunt agressi. Ut enim gratificarentur Pontificijs, à quibus recens ea iniuria, uel potius contumelia erant affecti, clam ad Illustrissimum Principem Ioannem Casimirum Palatinum accesserunt, suadentes ut desertis ijs qui in Gallia propter Religionem periclitabantur, copijs quas in procinctu habebat, ad turbandam Germaniam uteretur. Sed generoso principis animo de suorum morum scabie nihil adfricare potuerunt. Siquis ad hæc addat præstigias magicas, quibus antea sunt usi, habebit Religionem & pietatem, ob quam in eas calamitates sunt merfi, in quibus iam hærent. Nunc uideamus an Elector Saxonie Augustus à Religione defecerit? Nemo bonus negabit, scholam Vuitebergensem, esse tanquam fontem perennem, ex quo ora sua rigarunt, & suæ uirtutis fundamenta hauserunt pleriq; ex ijs, qui in Germania & uicinis gentibus cum laude præsent Ecclesijs, & in Reip. administratione uersantur: eam felicibus auspicijs institutam à sapientissimo principe Friderico Electore, sua liberalitate ornarunt & auxerunt Ioannes, Ioannes Fridericus, & Mauritius Saxonie Electores. Verum maiora beneficia solus in eam contulit is, qui iam rerum potitur, quam isti omnes simul. Præterea recens instituit plures Scholas in uarijs locis suæ ditionis, in quibus magnum numerum puero- rum sua pecunia alit: & curat in Religione & literis diligenter institui, ut sint tanquam seminarium ad ueram religionem & pietatem propagandam. Pauci sunt in ipsius ditione docti Theologi, aut professores bonarum artium, qui non eximiam ipsius erga se liberalitatem sint experti. Hæc facere & compescere quosdam turbantes Ecclesias bene constitutas, est illa defectio à Religione, quam improbi isti homines putidis suis calumnijs exagitant. Quæuis istorum malorum in quæ incidit, sibi author extiterit Dux Ioannes Fridericus: multi tamen dolent uicem eius propter dignitatem familie, & memoriam uirtutis maiorum ipsius, quorum est illud maximè gloriosum facinus, quod primi omnium ausi sunt caput ingentibus periculis obijcere, ut ueræ Religionis aduersus tyrannidem Pontificiam patrocinaarentur. Sed (ut ait Poeta) Si te præcipitem rapit ambitus. &c. Incipit ipsorum contra te stare parentum Nobilitas, claramq; facem præferre pudendis. Paucis annis post mortem parentis, quendam floccipendendum ad se uocauit, ut per ipsum Ecclesias Electoris Augusti exagitaret & turbaret, quod est ita petulanter factum ab illo & eius sodalib. ac sectatoribus, ut multi mirarentur Electorem Augustum ista ferre, cū uideret eius æquanimitate istorum ferociam & petulantiam augeri. Et quandiu licuit, maluit suas iniurias publicæ tranquillitati cōdonare.

Cum autem euentus non responderet magnis illis speb. quas floccipendendus iste fecerat de turbanda repub. & praesertim ditione Electoris Augusti: venit in contemptum apud Ducem Ioannem Fridericum, à quo tandem cum ignominia pulsus est ex Thuringia. Cum enim (ut solitus erat quidam dicere) ageret de regione potius quam de religione, praetulit Dux Ioannes Fridericus Grumbachij consilia, quae ipsum tandem in istas calamitates praecipitarunt. Quoniam autem mendacia quae vulgò sparguntur de causis belli, quod superiore anno ad Gotham gestum est, praebent occasionem calumnijs aduersus Electorem Augustum, existimaui unicam esse rationem occurrendi eiusmodi calumnijs, & discutiendi nebulam, quam isti suis prestigijs & mendacijs plurimis offuderunt, si in lucem ederem narrationem de causis & successu eius belli, quam ex publicis monumentis bona fide & grauitate descripsit, quidam amici ad me miserunt. Si quis ad eius lectionem adferet animum non occupatum prauiudicijs aut affectibus, spero apud ipsum posthac non fore locum calumnijs. Non deerunt forte, qui dicant, satius fuisse domesticorum horum vulnerum memoriam obliuione sepeliri, quam ea in lucem proferri. Audiant isti Tacitum dicentem, praecipuum munus scriptoris esse, ne uirtutes sileantur, utque prauis dictis factisque ex posteritate & infamia metus sit, &c.

DE BELLO GOTHICO.

A NNO Salutis nostræ Millesimo Quingentesimo septimo & sexagesimo, Germania bellū habuit, susceptū decreto, & gestū sumptib. cōmunib. omnium ordinum Imperij, aduersus Grumbachianę coniurationis Duces, ac horū Receptatores, Duce Illustrissimo principe Electore Saxonię Augusto. Huic enim sententię in prosriptos promulgatę executio, ac tota belli summa ab Imperatore ac ceteris ordinibus uno consensu demandata fuit. Causę belli & occasiones sic se habent: Guilhelmus Grumbachius ex nobili quidem Stirpe in Orientali Francia natus, sed à vera generosi animi nobilitate alienus, & factiosis consilijs ac molitionibus à prima ætate magis, quàm virtutum studijs deditus, atque ab his celebris Vasallus erat Antistitum Vuırceburgensium: Sed ab his ad Albertum Marchionem Brandenburgensem sese contulit. Cui adolescenti incitato aduersus patrum optimum principem Georgium Marchionem, consiliorum minime felicium aut salutarium autorem & ad pessima quęque, atque ipsi tandem, & familię perniciofa, magistrum & incitatore[m] sese prebuit. Aliquantotum post eundem sumptibus impensis in bella CAROLI V. Imperatoris & immodicis alijs profusionibus exhaustum, ac ægestate per sese inhiantem vicinorum Antistitum terris & opibus, cum ad bellum illis inferendum impelleret, idque iam motum, vt Architectus arcanorum consiliorum præcipuus, magno studio & artibus ac technis mirabilibus iustreret, ac foueret, Vuırceburgensis Feudum illi ademit, quo tamen semetipsum spoliavit violatione fidei ac iuris iurandi erga Dominum Feudi. Hac de re Marchione Alberto tandem omni sua ditio[n]e exuto, & in exilio mortuo,

Antistiti

Antistiti Melchiori è gente Zobela litem ille audacter mouet, & tanquam nil meritis tale, nec ullius culpæ reus, conatur euincere, sibi huius quicquid fecisset, id facere licuisse integro & incolumi iuramento: propterea, quod quamprimum offensio nata inter Antistitem Francicum & Marchionem Albertum, in dissidium primum, mox in bellum erupisset, ex pacto inter hos conuenisset, Vasallis vtrique militantibus fraudi non fore, si pro ijs, quibus seruirent Dominis, arma ferrent contra feudi dominos. Quod ipsum tamen per se quidem uero minime consentaneum, nullis deinceps documentis comprobare Grumbachius potuit, Re igitur aliter comperta, cum non statim, nec ita ut uellet, sua reciperet, Antistitem per subornatos sicarios ex urbe Vuirceburgo in arcem per Mæni pontem ascensurum, aliquot sclopetorum iustibus insidiosè interficit. Sicarij euadunt, nec tunc agniti sunt, quod parricidium uelatis faciebus perpetrassent. Non longo tamen temporis intervallo post, in Lotaringia capitur ex Sicarijs unus Christophorus Crecerus, qui seu metu Grumbachij, cui multos annos seruiuerat, seu ex occultis alijs obligationibus erga Grumbachium, seu tribuens hoc beneficijs ab eo acceptis, se autorem parricidij professus, cum in itinere frequentibus suspirijs ac gemitibus dominum accusasset, uitam sibi ipsi noctu laqueo finiuit. Quod, ut existimatum fuit tormentorum cruciatus reformidaret ac supplicium, uel quod anteuertere abrupta uita cuperet quaestiones in Dominum, ad quas seruari ac duci se non ignorabat.

Succedit Zobelo alius ex Vuirsburgiorum familia, huic litem renouat Grumbachius. Res agitur uelitationibus scriptionum, Antistites ex archiuis belli tempo-
re in

GOTHICO.

re interceptis proferunt ac detegunt artes & machinationes Grumbachij. His, etsi Apologias opponit, referas non tam refutationibus eorum quæ obijciebantur, quam anticategorijs: tamen ut erat uir ingenio astuto ac uastro, timidoq; & crudeli, his non confidens, sed alijs præsidij opus fore cernens, animos Nobilitatis Germanicæ occupat, querelis atrocibus ac speciose ad fallendos imperitos exaggeratis de iniuria, qua per uim innocens ipse afficiatur ab Antistite Vuirceburgensi, a quo excluderetur a uitis possessionibus, nullo suo merito, ut præ se ferebat, per fas nefasq;. Contra hanc si Antistitis Tyrannidem non defendatur, ostenditur exemplum nociturum Nobilitati uniuersæ. Impune enim deinceps principes ausuros esse quæuis in subiectos ipsis homines. Nobiles, quocunq; iuris prætextu, & hos in turpem seruitutem redactos, ceu mancipia rustica oppressuros. Simul autem latebras quærit ac receptus, ubi tuto uersetur, conflataq; occulte coniuratione minime contemnenda, sese & armat munitq; in præsens, & si foret opus, ad rem bello etiam deinceps decenendam instruit. Ex ordine equestri igitur, non exiguum sociorum numerum comparat. Inter hos fuere pleriq; qui Marchionem Albertum infœlicibus latrocinij Germaniam peruastantem secuti, ea occasione in noticiam & familiaritatem Grumbachij peruenerunt. Ac præcipui quidem Guilhelmus Steinius, eiusdem apud Antistitem Vuirceburgensem criminis reus. Ex eadem causa, Albertus Rosenburgius, Ernestus Mandeslavius Saxo, Iodocus Lebicius, & plures alij.

Sed quòd intelligeret nobilitatem solam nec auctoritate, nec uiribus, nec opibus tantæ rei parem futuram, si potentiores principes aduersarentur; nec protius

B

nus

DE BELLO

nus omnes ex hoc ordine hæc consilia probaturos, atq;
 à suis principibus discessuros esse. Deniq; si quid à non
 nullis non uniuersis moueretur, conatus seditionis spe-
 ciem esse habituros. Idcirco re deliberata dat operam,
 ut ad præsidium Nobilitatis adiungat patrociniū prin-
 cipum, gratia, authoritate, affinitatibus potentum. Præ-
 fert autem cæteris Duces Saxonix fratres, Ioannem
Fridericum Secundum, & Ioannem Guilhelmum, Io-
annis Friderici Electoris olim filios, tanq; proximos
uicinos, & suo iudicio huic telæ, quam instituebat per-
texendæ accommodatissimos. Eos enim ex collectis
 adeptisq; per parentem studijs hominum, norat gratia
 ualere apud promiscuam multitudinem, augente fauo-
 rem commiseratione ex memoria cladis perpesse in bel-
 lo Germanico, titulo defensæ & religionis. Apud hos ita
 sese insinuat, ut alterum natu maximum Ioannem Fride-
 ricum de suæ causæ bonitate persuasum, & maximis spe-
 bus impletum, gloriosoq; titulo Parentis, Patroni, Prote-
 ctoris ac Vindicis Nobilitatis germanicæ infatuatum,
 facile sibi deuinxerit: Alterum Ioannem Guilhelmum,
 quanquam sæpe ac mirifice tentatum, circumuenire ta-
 men atq; in suas pertrahere partes nequiverit. Qua-
 eum de causa Grumbachius cum non posset non odisse
 ac metuere, quum uicissim inflammaret fratrem odio il-
 lius, & ad minitanda ei ac struenda extrema omnia im-
 pelleret, continere se non potuit. Sed Ioannem Frideri-
 cum, ut postea res docuit, constat sua uoluntate decep-
 tum esse, uel ijs potius spebus delusum, quas ex promissis
 amplissimis Grumbachij conceperat immensas, fore
 scilicet, ut rebus motis restitueretur ipse in paternas &
 auitas hereditates uniuersas, Electore Saxonix Augu-
sto, uel per sicarios sublato, uel si hac non succedere
 per

GO THICO.

per concitatam tota Germania suæ causæ pretextu Nobilitatem, excusso.

Nactus igitur Grumbachius patronum, non tam opibus quam improborum magna ex parte hominum studijs potentem, nidumq; opportunum ad quæuis facinora patranda, & fretus Nobilitatis erga se affectione ac promissis, quod scriptionibus partis aduersæ ualde prægrauari sese animadueteret ac uideret causæ suæ cognitionem uel lentius idcirco processurâ esse, uel tandē exitū habiturâ alium, quam sperauerat, decurrit ad alia consilia, suo more fraudi, si finem suum consequeretur, uiolentiam miscens. Semetipsum ergo suæ causæ iudicem facit, ac congregatis clam uiris astu seditiosæ coniurationis socijs circiter octingentis, solo in loco ea in parte Orientalis Franciæ, quam Eislefeldium nominant, ac Vvjrceburgum hoc commitu nocte, maxima festinatione accedit, effractisq; sub horam tertiam matutinam portis, urbem nihil tale somniantem ingreditur: capit, diripit, extorquet Canonicis qui adfuerunt transactionē diu præmeditatam atq; quæsitam. Imponit iisdem cum iuramento *ἄμυσία* perpetuam parricidij perpetrati, adimens omnem inquirendi de authoribus potestatem: recipit sua uniuersa, & promissum exprimit singrapha sancitum, de grandi pecunia constitutis uicibus soluenda. Hoc peracto facinore, in nidū reuolat suum. Imperator Ferdinandus atrocitate facti grauius offensus, mandat ut in iudicio publico Camere, ob usurpatâ seditioso conatu in priuata causa incompertâ hæcenus uiolentiâ, reus peragatur uiolatæ nō tantū fidei erga dominū Feudi insidiosæ circū uentū, sed & pacis publicæ in Imperio contra leges, pessimo ac perniciosissimo ad omnem posteritatem exemplo. Reum cognitum ac declaratū condemnat & proscribit, simulq; eos omnes

DE BELLO

qui hæc perpetrantem adiuarunt. Non magnifici-
 unt proscriptionem coniurati, fiducia sui receptus: sed
 factum excusant, ita tamen ut non in uindicta se pec-
 casse, sed modum excessisse in uindicando agnoscant,
 ac culpam hac in parte deprecentur: Transactiones
 autem uel extortas, uelint ratas esse ac firmas. Fouet, tue-
 tur & excusat eos multo magis ipse Ioannes Fridericus
 Saxonie Dux, ac ne quid huius à se in contemptum Im-
 peratorie Maiestatis quisq̃ fieri suspicetur, prætex-
 tum comminiscitur minime probabilem, cur refugia eis
 præbeat, Nimirum ut plura conatuos reprimat atq̃ co-
 herceat. Postulatur interea & ab Electore Saxonie,
 ne Grumbachianæ causæ deesse uelit: qui cum se patri-
 cidij & seditiosis latrocinij nuncq̃ patrocinatorum
 ostenderet, occasionem illis primam præbuit, odia iam
 olim concepta, sed pressa ac dissimulata hæcenus, effun-
 dendî. Nec petitum id fuit, quod tale aliquid ab eo ex-
 pectaretur, sed quod prætextus insidijs quæreretur. Sa-
 piens Imperator quo hæc spectent, minime ignorans,
 perstat in sententia, & indicto conuentu mandat prin-
 cipibus Imperij, Anno quarto, & sexagesimo, ut Vvor-
 matie per legatos consultant, cum de alijs Imperij ne-
 gotijs, tum uero & de pace publica maiore cura firman-
 da ac munienda. In eo conuentu decretum fit, de alen-
 do in Germania præsidio equitum mille quingento-
 rum. Horum mille Duci Saxonie Electori Augusto,
 quingenti Duci Iuliacensi attribuuntur, ea lege atq̃
 conditione, ut sint ceu custodes pacis publicæ in utra-
 que Germania, & si quid commoueatur à Grumba-
 chianæ conspirationis focijs, mox inter initia exorienti
 incendio ut occurrant, idq̃ priusq̃ sese diffundat, re-
 stinguant. Moritur interea Ferdinandus: succedit
 filius

GOTHICO.

filius Maximilianus. Huic causam commendat Vvürceburgensis, flagitans executionem publicatæ à parente sententiæ, in hostes suos ac parricidas.

Ab eo tempore Grumbachiani nusq̃ satis tuti Gothæ apud Ducem Saxonie Ioannem Fridericum sese continēt. Conueniunt ibidem crebrius & quidem magno numero socij coniurationis. Conferunt consilia, acuunt odia in Electorem Saxonie multis incitationibus, tanquam is ille sit, qui solus obstat & prohibeat ne impetret Grumbachius quæ postulat, neue quæ molitur perficiat: deniq̃ qui solus Nobilitati, eiusq̃ libertati aduersetur, & grauis sit atq̃ intollerabilis. Nullo enim alio speciosiore commento Nobilitas decipi & his factionibus implicari poterat. Nec talia occulte sparguntur, sed palam uagantur per ora hominum: Inuitantur ad societatem plures alij: conciliantur Principi Ioanni Friderico quicunq̃ rei bellicæ periti, & à clientelis equitum ac peditum instructi habebantur: Conducitur horum opera magnis stipendijs: confluunt inter hos & alij latrocinijs assueti ac dediti admittuntur: imo cupide excipiuntur, quibus propter es alienum, perpetrata latrocinia, & similia scelera, locus aut receptus sub Electore Saxonie non conceditur: infestantur inde & terræ Electoris Saxonie & uia publicæ latrocinijs, ab ijs, quos dulcedo prædæ Vvürceburgensis inescavit, & eæ quidem maximè, quæ terras Electoris Saxonie attingunt. Ostenditur multis in rebus animus erga hunc plane hostilis: molitiones tamen occultantur. Elector Saxoniæ contra dissimulatis initio iniurijs, ignarus etiam insidiarum, quib. uitam suam & iugulum peti deinceps cognouit, hortatur, orat, obtestatur, patrualem Ducem factionis sediciosæ cum satellitio

B ij

uniuer.

DE BELLO

uniteroso à se ut dimittat, & sibi ipsi, suisq; hac in re ut
 consulat: commemorat pericula, quæ proposita sint: re-
 uocat in memoriam hereditaria Ducum Saxonie pa-
 cta, quib. diserte cautum sit, hostes publicos aut priua-
 tos, & ab Imperio proscriptos à neutra parte hospitio
 excipiendos, aut defendendos esse. Idem faciunt & alij
 principes, atq; in primis solícite & accurate Frideri-
 cus Palatinus Elector ad Rhenum, & Philippus Land-
 grauius Hassie, Socer uterq;. Palatinus & de euentu
 uaticinatur, ni pareat, præfagiens id, quod accidit. Et
 Electorem Saxonie Augustum eū Duce Ioanne Guile-
 elmo hac etiam de causa Lipsiæ conuenit, ut si offen-
 sum à genero reperiat, placet. Venerat autem in Thu-
 ringiam Palatinus, ut compositis dissidijs, quæ inter fra-
 tres Grumbachius alterius odio accenderat, & multos
 annos aluerat, sublataq; diffidentia, quæ nata ex minis
 Ioannis Friderici, & clam structis insidijs, fraternam
 beneuolentiam ualde langufecerat, confirmata deniq;
 partitione hereditatis, quam diu Grumbachiana factio
 presso altero impediuerat, & nuper uix ægre Ioannes
 Guilelmus obtinuerat, fratres generos inter sese re-
 conciliaret.

Hæc dum hoc modo geruntur, appetit tempus pri-
 morum Comitum Maximiliani Imperatoris. In his re
 in omnē partē accuratè pensitata cunctis suffragijs re-
 nouatur sentētia proscriptionis, extēsaq; in Receptato-
 res & auxiliatores, ad pœnā parē condemnatos, solen-
 niter publicatur, proclamante eam Heroldo Imperij ex-
 præscripto, post datum tubis signum & tympanis. Duci
 Electori uero Saxonie Augusto demandatur ab Impe-
 ratore ac cæteris Ordinibus decreta in proscriptos &
 Recepto-

GOTHICO.

Receptatores, ni pareant, executio, & imperantur auxilia quatuor Germaniæ prouincijs, Turingiæ uicinioribus, Vtrique Saxoniam, superiori & inferiori, Franciæ Orientali & Vestualia. Fit & decretum ut missa legatione iubeatur Ioannes Fridericus tradere proscriptos in manus Imperatoris aut uinctos, ubi ille uelit, sistere. Id nisi faciat in pari eum tanquam Receptatorem cum ipsis culpa & condemnatione indubitato futurum. Idque denunciari ei palam ac disertè proscriptionis formula, quæ ex decreto Imperij antea promulgata fuit, contra proscriptos, & eorum Receptatores.

Priusquam ex Comitibus domum redit Dux Elector Saxoniam, comprehenditur non procul à Dresda ob furtum quidam natus prope Fribergam Misnie Ioannes Bœm. Hic Dresdam adductus ex sese sponte, non interrogatus, enunciat, conductum se esse à Grumbachio, ut Electorem incautius ac fere sine satellitio uagantem in syluis, aut feras insectantem, globo traiciat, & ad eam eadem se sclopeto instructum esse. Idem post tormentis examinatus repetit. Capitur & alius grafator insignis, Erphordiensium hostis, Philippus Plafs, qui inter alia confitetur, sibi quoque à Grumbachio, si insidias, quæ parentur Electori, adiuuare uelit, præmia proposita esse. Sed assentiri se noluisse. Nec dissimilia his testimonia alia deferuntur ad Electorem ab inclytis & Nobilibus uiris, Gunthero Comite Schuartzeburgico & Christophoro Zebicio, ex ore Grumbachij excepta. De his Elector Saxoniam edocet patrualem Ioannem Fridericum, amanter eum commonefaciens, & propinquæ necessitudinis & pactorum, conuentorumque iureiurando non semel firmatorum, quibus expresse cauetur, ne refugia aut receptus ullus præbeo

DE BELLO

prebeat, aut ferat auxilia alterius hostib. inimicis, obtre-
 ctatorib. publicis grassatorib. transfugis: Se hortari eū,
 ne retineat secū quos ex indicijs caterorū hominū didi-
 cerit, & suæ uitæ, & suorū subditorū, aliorumq; qui com-
 merciorū causa reigones suas adire ac frequētare cōsue-
 uissent, fortunis & facultatibus insidiari. Ioannes Fri-
 dericus è diuerso, & Legatis ab Imperio missis coram
 ae scripto, & Electori Saxoniae literis insolentius in
 eam sententiam respondet, ut de authoritate Imperato-
 ris & Senatus Consulto publico detrahendo iteratam
 proscriptionem non obscure damnet, tanq̃ in sui odi-
 um & oppressionem paucorum suorum inimicorum ar-
 tibus extortam, & Grumbachium atq; complices auda-
 cter excusando collaudandoq; & ab omni culpa uindi-
 cando, suosq; fideles consiliarios uocando, Imperato-
 rem inconstantia arguat, tanquam contraria ijs decer-
 nentem, quibus sibi per se & alios antea potestatem fe-
 cerit Grumbachianos retinendi: Electorem uero Sa-
 xoniae non obscure amplius aut ambigue, sed ex pro-
 posito, disertè & acerbè notet, & falso atq; iniquè tra-
 ducat. Intexuntur scripto Grumbachianæ Epistola,
 obiectum de conductis & emissis sicarijs crimen dilu-
 entes, excusatione prorsus inter se discrepante. Quod
 enim initio inficiatur impudenter, & deriuat à se in
 alios, id ad extremum ita confitetur, priora prodens:
 ut nisi Elector desinat oppugnare ipsum, non defutu-
 ros minitetur, qui eum quoquo modo tollant. Etsi au-
 tem Ioannes Fridericus simulate tandem præ se fert, se
 proscriptos dimissurum, perseverat tamen in proposito,
 ac pertinaciter illis retentis, nihil non conari pergit &
 moliri, confirmatus magis de ijs quas Grumbachius
 ostenderat spebus, belli Turcici apparatibus, & secutis
 deinceps

GOTHICO.

deinceps cladibus ex Sigetti & Iuliae expugnatione,
 Quo nuncio nihil illis laetius, nihil optabilius accidit.
 Eam tam obstinatam pertinaciam Ducis Ioannis Fri-
 derici & Grumbachianorum molitiones tam pernicio-
 sas, propinqui Principes in bellum certum erupturas,
 & Principi exitium allaturas esse cernerent, redeunt ad
 priora consilia, instant & urgent apud Ioannem Fri-
 dericum monendo & obtestando ut sententiae Imperij
 pareat, nec sua sibi peruicacia temere periculum creet
 & attrahat, quod sit multo maius sua opinione futurum.
 Non mouetur his Ioannes Fridericus, sed bellum ma-
 nifestius moliri, comparare ad urbem muniendam ne-
 cessaria, sollicitare ad coniurationis societatem Princi-
 pes alios, & auxilia quaerere incipit, missoque legato
 Schuinfurtum, quod in Francis oppidum est Imperij
 liberum Octobri Mense, Nobilitatem Franciam, quae
 conuenerat diliberatura de suppetijs ferendis Impera-
 tori aduersus Turcas: Hanc ergo instigat, ut se duce
 Grumbachianae causae atque coniurationis defensionem
 suscipiant, & communis belli socij sint. Ea res & Im-
 peratorem superbo atque contumelioso responso prius
 exacerbatum grauius irritauit, & propinquis Princi-
 pibus metum ac sollicitudinem auxit. Nulli ergo opere,
 nullis sumptib. parcunt Elector Palatinus ad Rhenum,
 & Landgrauus Hassie, cumque his Guilelmus Iuliacen-
 sis auunculus. Iterum per legatos Duci Ioanni Fride-
 rico inculcant, & obedientiam Imperatori debitam, &
 pericula in ipsum redundatura si non obtemperet. Of-
 ferunt se arbitros earum controuersiarum, quae Electro-
 ri Saxoniae & Ioanni Friderico intercesserant. Elector
 Saxoniae respondet, nihil sibi pace gratius esse, nihil se
 quicquam armis ciuilib. peius abominari ac detestari, idque

C

se non

DE BELLO

se non obscure ostendisse ac docuisse haecenus demonstra-
 strat exemplis innumeris, patientiae penè nimiae. Idcir-
 co, ne nunc quidem sese suo loco paci publicae & con-
 cordiae inter se & agnatum patrualem defuturum. Pos-
 se se arbitros illos ac disceptatores ferre priuatarum con-
 trouersiarum & iniuriarum, quibus sit affectus multi-
 plicibus à Ioanne Friderico, salua tamen dignitate. Cau-
 sam uerò proscriptionis non suam esse priuatam, sed im-
 perij publicam. Alter & tractationes & conditiones
 omnes insolenter recusat. Imperator autem & quò ten-
 dant, & quorsum euasuræ sint hæ Ioannis Friderici ac
 proscriptorum machinationes ni maturè reprimantur,
 prospiciens, nec cunctandum ratus, manifeste iam in-
 clinatis animis multorum ex ordine Equestri ad sedi-
 tionem, & res nouas ac motus nouos pene palam spi-
 rantibus, Electorem Saxoniae mandati dudum ab Im-
 perio accepti admonere, & impellere atq; urgere non
 desinit, ut obsidionem Gothæ accelleret, festinatione
 & occultatione tanta, quanta omnino fieri possit.
 Ostendit quantum in mora periculi sit futurum, si co-
 actis, quæ concitare atq; excire non desinant auxilijs,
 armati suas experiri molitiones incipiant. Destinât E-
 lectori Saxoniae legatos seu Commissarios, Comitè Ot-
 tonem Ebersteinium: Fabianum Schoneichium &
 Christophorum Carolovvitiū, equites auratos, quo-
 rum consilio & auctoritate Elector uteretur. Hoc pu-
 blici magis quam priuati periculi, respectu Elector Sax-
 oniae permotus, quam abhorreret ac hoc bello prop-
 ter patriam, propter cognati sanguinis iura, propter fa-
 miliae nomen, & alias causas. Quod tamen detrecta-
 re auctoritatem Imperij non liceret, serio in delibera-
 tionem de concludendis intra Urbem & obsidendis
 cum

○ GOTHICO.

cum Receptatore suo proscriptis incumbit. Ac rem omnem celeri arcanoq; consilio ad eum modum instituit, media & aspera hyeme, ut ante Urbem proscripti prius armatas acies conspexerint, & bellicorum tormentorum exaudierint fragores, quam hostiles apparatus somniarint, securi nimis Imperatoris Vngarico bello distenti occupationibus, & contemptu non Electoris tantum Saxoniae, sed & uniuersi Imperij Romani. Hac celeritate obsessis facultas tuto elabendi, colligendiq; auxilia idonea ac sufficientia, & alios concitandi, adempta fuit. Primae in conspectum Urbis equitum turmae peditumq; Cohortes educuntur. Pridie Natalis Domini, praemittitur ab Imperatore quidem per Caduceatorem denunciatio, qua subditi a iuramento Ioanni Friderico praestito, iubentur illo deserto agnoscere & sequi Ioannem Guilelmum. Ab electore uero Saxoniae, tanq; designato belli Duce cautio demandati officij rationem, & parendi necessitatem in iusta ac legitima causa exponens. Sed quod adhuc pauciores numero essent equites & milites, quam intercludendis itineribus undiq; com meatuic; interuertendo, & auxiliaribus copijs arcendis satis essent; factum est, ut obsessi ex uicinis oppidis delectorum ciuium multitudinem medicorem, sed magna ex parte imbellem, intra Urbem compulerint: ex direptis pagis uero non exiguam rerum fruendarum copiam in arcem importarint. Crescente paulatim ad Urbem exercitu, ex concursu militum & accessionibus sociorum auxiliorum cum bellum minime ex sententia Ducis absentis administraretur, nec quicquam tantis dignum copijs gereretur, plerisque in rapinas magis ac praedam quam obsidionem

DE BELLO

nem intentis, ipse eò proficiscitur Elector Saxoniae, decima quarta ab obsidione die. Et quod belli leges postulant, cum patruale Duce Ioanne Guilelmo, dispositis in ordinem aciei forma, ac circumductis propinquo in teruallo copijs uniuersis, deditonem fieri flagitat, qua denegata non multorum dierum spatio, mira arte ac festinatione, distributis operis, nocte dieq; instans & urgens, omnem circumcirca Urbem & arcem fossis, aggeribus, & castellis circumdat fossis atq; aggeribus tam propè ad Urbem perductis, militeq; completis, ut occasio esset & facultas militi utriusq; obsidenti & obsesso inter se colloquendi. Nec impediri hæc operè ullis quantumuis insolitis displosorum assidue magno numero immanium tormentorum fragoribus, emissorumq; globorū ceu pro cellis poterant. Dum hæc operà ad Urbem parantur, à nocturnis excubijs deiciuntur internunciij ex arce emissi cum literis & auro signato ad Ernestum Mandeslouium. Aureorum erant quater mille pondere Rhenanis leuiores, auro pares notati insignibus Electoralibus decussatim secantium sese binorum gladiorum, & inscriptione uendicante dignitatem Electoralem Ioanni Friderico à natalibus. Literæ characteribus exaratae erant inusitatis. Hic agniti & arcanas obsessorum machinationes & magistrōs equitum, militumq; tribunos, socios atque complices coniurationis omnes patefaciunt, quorum multi sui purgandi causa ad Electorem Saxoniae & legatos Imperatoris literas scribunt. Nonnulli in castra deinceps ueniunt, aliqui male sibi consciij fugā salutem quærunt. Paulo post diuersis, dignisque fide indicibus planè cognoscitur. Receptatori & proscriptis constitutum fuisse sub initium veris equitum cogere millia octo, pedum
tum lea

GO THICŌ.

tum legiones quatuor, duabus diuersis in partibus Germania, in Vuestualia ad Rhenum usq̄, & in Marchia ac finitima huic Pomerania. Vuestualicis id negocij datum esse, ut per Episcoporum ditiones ad Rhenum, impetu in Franconiam facto in hac quæ Antistitum sint, ac deinceps in Thuringia quæ Electoris Saxoniae sint, ut subigerent ac depopularentur, Vrbes Mulhusium, Northusium & Erphordiam grandi pecunia ut mulctarent: Erphordienses omnib. extra urbem fundis, praedijs, pagis & oppidis ut exuerent: Marchicis uerò & Pomeranicis, ut oppresso Electore Saxoniae, occupataq̄ ac direpta passim ditione, munitiores urbes, seu ui seu deditione caperent. His perfectis crearetur. Princeps Ioannes Fridericus ad Vitebergam Elector Saxoniae, & ubi coisissent exercitus ambo, idem saluaretur exemplo Romano ueteri, ab uniuerso milite Romanus Imperator: Redigerentur in ordinem principes caeteri: tollerentur sese submittere recusantes: Equestris ordo subtractus Imperio principum, adsereretur in libertatem, & soli subiceretur Imperatori: Noua institueretur forma Imperij. Comprobarunt haec deinceps archiua à deditione in arce reperta, & indicijs atq̄ confessionibus Principis Ioannis Friderici, Grumbachij, & ceterorum patefacta, consilia. In literis uerò interceptis haec uerba inerant: Imperatorem Maximilianum publicatione renouatae proscriptionis uiolasse fidem ac religionem iuris iurandi, atq̄ hoc periurio semetipsum exutum Maiestate Imperatoria de fastigio Imperij deiēcisse.

Fuit omnino coniuratio haec in eum modum instructa, ut longè perniciosior Imperio Romano quam Catilinaria olim Vrbi Romae fuerit futura si erupisset.

DE BELLO

pisset, Ac planè dubium non est, non industria hu-
 mana patefactam, nec ulla humana potentia repressam,
 sed diuinitus elisam esse. Præstat autem sopiri seditio-
 sas atq; cruentas molitiones quam euulgari. Præsertim
 cum arcanorum consiliorum conscij fuerint non nisi
 antesignati, qui ad silentium & occultationem peculi-
 ari sese iuramento obstrinxerant. In hanc conspiratio-
 nem ita consensit Dux Ioannes Fridericus, ut de suo
 stipendia Ducibus decreuerit, & uictoribus, si rem per-
 ficerent, præmia proposuerit, ex præda parta & occu-
 patis terris, liberalissima. Constitutum fuit inter eos
 biennio antè de innouanda insignium Electoralium
 forma, deq; typis peculiaribus monetæ imprimendis,
 cum arrogantis, minimeq; decentis tituli, ubi ad arma
 deuentum esset, inscriptione. Comparata iam & instru-
 cta fuerunt præla ad excudenda publicæ fidei diplo-
 mata, quibus caueretur saluti eorum, quos seruatos cu-
 perent. De colligendis belli neruis rationes inita: pe-
 tita mutuò à quibusdam Germaniæ principibus ingens
 pecuniæ uis: fœdus cum Rege Sueciæ non solum ex-
 petitum & tentatum est, sed & missis hinc inde legatis,
 initum contractumq; fuisset, nisi interceptus quidam
 in mari consilia omnia aperuisset. Quas minas, quæ op-
 probria in cognatos principes, & machinationes quam
 hostiles aduersus eosdem, mandata illa continuerint, id
 instructionum, ut uocant, formulæ postea repertæ te-
 stari feruntur. Nulla ibi Imperatoris, nulla cognati san-
 guinis, iuratorumq; pactorum ratio habita est. Est in-
 ter alios libellos repertus etiam qui continet belli de-
 nunciationem directam ad imperij Ordines, multo an-
 tè compositam, & manu propria Ducis Ioannis Fride-
 rici plerisq; in locis correctam & auctam, Ita ut nihil
 illis

GOTHICO.

illis ad classicum canendū euertendamq; patriam de-
 fuerit, quam loculi auro referti, & prætextus aliquis
 speciosus. Eum sese accepturos arbitrati sunt, si Elector
 Saxoniae, quem uarijs calumnijs apud Nobilitatem si-
 bi addictam deformarant ac prægrauarant, decreto Im-
 perij aut Cæsaris iussu executionis faciendę causa, ar-
 ma sumeret. Missæ sunt ad Regem Galliae literæ, gra-
 uissimas aduersus Imperatorem & status Imperij, ob
 publicatum proscriptionis decretum, querelas conti-
 nentes, & petita à Rege auxilia. Sed hoc maximè triste
& deplorandum est, quod ad artes minimè conuenien-
tes homini Christiano confugere ueriti non sint. Per
 puerum enim rustici filium, uel magicis præceptis im-
 butum, uel ab incantatoribus fascinatam, uel à Grum-
 bachiano ad eas imposturas assuefactum: per hunc er-
 go Princeps in conclaue suam, & arcanissimam consue-
 tudinem receptum, responsa ex angelis sciscitari, & de
 futuris quid euenturū esset, explorare est solitus. Nunc
 de successibus uictorijsq; ipsis Ducis: nunc de Cæsaris
 & Electoris Saxoniae interitu: nec non de thesauris
 effodiendis, alijsq; id genus similibus euentibus. His
 cum à diuini uerbi præconibus uehementius contra di-
 ceretur, grauiam illis supplicia, ni tacerent indicta sunt.
 Et suscepit magi patrociniū ipse Princeps tanto stu-
 dio tantoq; feruore, ut Theologos hanc consulendi di-
 abolū consuetudinē acriter reprehendentes, mordaci-
 bus & contumeliosis scriptis quæ extant, repelleret,
 nec ulla pia, rectaq; & salutaria monita admitteret. Por-
 rò misera plebecula, quæ ex oppido in Urbem defen-
 sionis causa contracta erat, persuasum fuit ab ipso Du-
 ce Ioanne Friderico, concione ad populū habita, bellū
Religionis extirpandæ causa, cōspiratione Imperatoris,
Electo

DE BELLO

Electoris Saxoniae, & Antistitum Germaniae susceptum esse. Nam ad hanc magno silentio occultatum fuit, quid fieret & gereretur, & quae causae pretenderentur, quidue ab Imperatore atque ijs, qui ad Urbem cum exercitu erant, postularetur. Inuita igitur militabat, ignara operum & impatiens onerum militiae, etsi à milite conductitio non nihil animaretur, & paulatim bellicis operis assuefieret. Praeterea crescebat in urbe difficultas omnium rerum. Fiscus principis exhaustus erat. Priuatis ereptum erat quicquid reliquum fuerat pecuniae numerate. Deficiebant comeatus, nulla supererat uestib. materia, extenuabatur paulatim & euanescebat spes omnis auxilij externi. Caetera onera augebantur. Diruebantur ciuium domus, ut propugnaculis extruendis aut reficiendis si concuterentur, materia suppeteret. Et fama percrebuerat consultari demilite idoneo intra arcem recipiendo, deque urbe incendenda. Sed omni imbellemultitudine prius extrusa. Extra urbem autem absolutis aggeribus & castellis ad oppugnationem seriam instructa omnia oculis obuersabantur, quae iam antea de salute sua anxiae plebi terrorem augebant, quae aduersus ictus bombardarum non tegerentur amplius altitudine ualli, tota interiore urbe hostium conspectui exposita propterea castella quae arte excitata aut tumulis imposita supra urbem eminebant. Haec ubi concurrerent & obsessi ex milite hoste inter quotidiana colloquia discerent, bellum propter proscriptos & rebellionem Receptatoris eorum Ducis Ioannis Friderici motum esse, quos concordibus sententijs Imperij condemnatos, atque ad poenam expeditos tueri ipsi atque defendere non desinerent, contra interdicta seuerissima legitimi magistratus cum discrimine uitae, fortunarum, existimationis suae,

GOTHICO.

suæ, imò cum iactura uitæ, & salutis æternæ. Consilia
 um capiunt, quo se & principem suum ex bello tam dif-
 ficili ac periculoso absq; insigni rerū suarum detrimen-
 to explicent. Couiungunt se ergo præcipui ex ordine
 equestri, aulicis, senatu, militaribus copijs & plebe, ac
 rem ad principem literis supplicibus deferunt (ad collo-
 loquium enim non admittebantur, arcentibus eos Grū-
 bachianis.) Orant ne seipsum & subditos proscrip-
 tum causa perdat, sed communi cum ipsis deliberatio-
 ne se quomodo seruet ac liberet, constituat. Cum non
 tantum non obtinerent quicq; sed acciperentur mina-
 citer, nec minas has irritas fore animaduenterent, si in
 proposito persisterent: communi fama nonnullis ex ijs
 qui præcipui erant iam supplicio capitis destinatis, id
 agunt, ut de iisdem resciscat miles præsidarius, cui in-
 tra arcis claustra uelut carceribus concluso excubiarum
 ac defensionis causa, alioqui egredi inde & consilia
 cum oppidano præsidio communicare non licebat. Au-
 get ciuū & rusticorum in urbem coactorum indigna-
 tionem casus qui præcessit pricie Paschatos. Præcipu-
 us n. capitaneus ciuū, idemq; ciuis, ob fortitudinem
 & rei militaris usum omnibus carus Ioannes Hoffman,
 nō ex urbe, sed arce (contra militum inter se pacta que
 erant ut arcem præsidia istuc collocata, urbem uerò ci-
 ues defenderent) ad oppugandum hostium castellum
 proximum, erumpere cogitur. Vbi pugnans fortiter,
 cum aliquot gregarijs militibus interficitur. Quod er-
 go seruari potuisset, si auxilia uti conuenerat inter eos
 submissa fuissent, incipit in urbe de tribuni militum
 Brandesteni perfidia, populus grauer queri, quod
 non tantum honestum fortemq; ciuē præsentī periculo
 obiecisset, sed & uiriliter dimicantem turpiter deseru-
 D isset.

DE BELLO

isset. Exoritur ergo fremitus & indignatio in urbe, cuius cum praesidarius miles est claustris in aream arcis quarta die Aprilis eductus, ad sacramentum militiae de nouo praestandum non ignarus esset, iurare recusat; uel quod desperaret de defensione arcis, uel quod amplius militare nollet causam improbens, & quod pertaesus esset latebrarum, squaloris & egestatis, quam pertulerat. Stipendia enim nulla nisi unius mensis & uictum tenuem ac sordidum per id tempus acceperat. Urgente praefecto Hieronymo Brandesteinio & nil proficiente, nec obtestationibus nec minis, accurrit princeps ipse. Sed & eo nihilo plus concitato militi persuadente, exauditur hic clamor in urbe: fit mox concursus ad arcem: portae uel recluduntur: coniungit se miles cum oppidano praesidio. Comprehenditur tribunus militum Brandesteinius: proscripti deposcuntur: qui cum metu se se abdidissent, inquiruntur per arcem reueratis conclauibus: inuenti capiuntur: uincti abripiuntur in urbem, atque in curiam deducuntur, ubi diuersis in locis custodiuntur. Comprehensi sunt hi: caput factiosae conuersionis & proscriptorum Princeps ipse Guilelmus Grumbachius cum socio Guilelmo Steinio. Doctor Christianus Bruck cancellarius. Brandesteinius de quo dixi, & Ioannes Beierus, qui sub Electore Saxoniae questor praefecturae Montanae in Schellenberg, cum soluendo non esset, deserta ac prodita fide erga dominum, ad hostem transfugerat, & consilia de opprimendo & executiundo Electore adiuuerat. Zebicius uero cum nonnullis alijs ea uespera elapsus, postridie summo mane per portam arcis emittitur, ubi deceptis excubijs fossam, quam angustissima erat, concitato equo transiliens euadit, Is est autem Zebicius, qui suo se sclo

GOTHICO.

se sclopeto Zobelū Antistitem Vuurceburgensem tra-
 sicisse profiteri fuit ausus cū Pichtio Luneburgico. In
 urbe quid actum sit, mox una communi Epistola singu-
 nificatur Electori Saxoniae Augusto, Duci Ioanni
 Guilelmo, & legatis Imperatoris à nobilibus aulicis,
 centurionibus & senatu: petiturq; de consensu Ducis
 Ioannis Friderici, ut dies dicatur sub fide publica tra-
 ctationibus de pace, se paratos dedere proscriptos &
 urbem, si æquis conditionibus pacem impetrent. Ad-
 iungit suas literas Ioannes Fridericus non inscriptas
 principibus sed legatis Imperatoris. Nec idem agit, sed
 quasi sese & suam causam seiungens inducias concedi
 postulat dierum quatuordecim, quibus ad deliberatio-
 nem de suis rebus & pacis conditionibus accersat prin-
 cipes hos: Palatinum Fridericum Electorem, Guilel-
 mum Iuliacensem Ducem: & Phillppum Landgravi-
 um Hassie, qui paulo antè e uiuis excesserat. Aberat tūc
 ab exercitu Elector Saxoniae, profectus Cassellas, ut co-
 honestaret deductionem funeris Landgrauij. Legati
 Imperatoris interea respondent, bene pollicentur, iu-
 bent diligenter muniri captiuos usq; ad reditum Ele-
 ctoris Saxoniae. Eo reuerso obsessi quod petunt impe-
 trant, Ioannes Fridericus non impetrat. Dicitur dies
 congressui, conuenitur, proponuntur conditiones, de
 quibus qui exierant, referunt ad principem suum & ce-
 teros. Reuersi ijdem in castra, à principe nulla à cate-
 ris mandata adferunt, ut simul pro principe interce-
 dant ac laborent. Quo se suosq; negligente ac destitu-
 ente, fastūne an alijs de causis, quod inops esset consilij,
 nihil optinetur. Tandem biduo ultrà citraq; tractatio-
 nib. his atq; consultationib. cōsumpto, in hæc consenti-
 tur capita ab utrisq; conscio Duce Ioanne Friderico,
 D ij ut prin

DE BELLO

ut princeps sese, arcem & urbem cum apparatu bellico uniuerso, cōmeatu, cancellaria, fisco, dedat Imperatori sine ulla conditione. Ut proscripti & horum socij atq; patroni, grassatores itidem publici ac prædones, & præter hos uasalli, qui non renunciata obligatione sua contra Electorem militarunt, tradantur in manus Electoris. Ut militares homines omnes cuiuscunq; ordinis urbe cedant armati sine tympanis intra quatuor horarum spatium, & uexilla conuoluta tradant: ut subditi ex omni ordine, & ciues in primis urbis Gothanæ, uitam, fortunas, iura, immunitates suas retinent illæsas, ut portis patefactis intra urbem & arcem recipiatur præsidium, clauces exhibeantur Electori, captiui dimittantur sine lytris. Ciues Gothani per delectos octo ex toto numero fiant supplices Imperatori, uel ipsius loco Electori Saxonix. Vtriq; ciues & milites iurent, se nullis unq; bellis contra Imperium, Imperatorem & Electorem Saxonix motis, interfuturos: ut Duci Ioanni **Guilelmo nouo sese homagio obstringant, excluso ab omni iure successionis fratris, & natis ex illo filijs:** his conditionib. ut si cōtingat absq; hærede masculino Ioannem Guilelmum decedere, succedat Elector Saxonix, atq; huius filij: si & hi, deuoluatur successio in Landgrauios Hassix. Literis de his capitibus confectis & ob signatis ultró citrocq;, Elector Saxonix Augustus comitantibus Ducibus Ioanne Guilelmo Saxonix, & Adolpho Holsato ipse inter utrunq; medius Urbem primum, deinde arcem ingreditur, præcedente maxima equitatus parte, & ante ipsum proximè magno numero comitum. Factum id est die decimatertia Aprilis, hora circiter sexta uespertina. Incidit illa dies in Domini- cam Misericordias Domini, hoc ex Ecclesiastico ca-
lenda.

GOTHICO.

lendario nomine notam. Qua ante annos uiginti à Ca-
 rolo V. Imperatore pater Ioannes Fridericus sentior
 acie uictus & captus est, penè eadem hora. Discrepan-
 tibus tamen diebus mensis politici, cum ante uiginti
 annos eadem Dominica in uicesimam quartam Aprilis
 incidit: sed decima tertia Aprilis quæ Antistiti Vuir
 ceburgensi Zobelo fraude Grumbachij perempto, ui-
 tam. Eadem admirando iustitiæ ac uindictæ diuine
 testimonio ipsi Grumbachio tunc primum redacto in
 hostium potestatem, annis octo post spem uitæ eripuit.
 Principi Ioanni Friderico custodiae ponuntur: postri-
 die tradit ipse se in manus & potestatem Imperatoris,
 deditioe legatis facta, Ottoni comiti in Eberstein:
 Fabiano Schoneichio & Christophoro Carolouitio ex
 ordine equestri, uiris nobilibus & equitibus auratis
 petens ne abducatur in Austriam, sed relinquatur
 apud Electorem Saxoniam. Tertio à deditioe die ab-
 ducitur captiuus: proscripti & captiui tormentis sub-
 iiciuntur decima sexta Aprilis die, digressa inde con-
 iuge Ioannis Friderici permisso principum cum supel-
 lectile copiosa, fiunt iudicia de captiuis: pronunciat
 de capitibus eorum ex singulorum confessione & ar-
 chiuis repertis: die decima octaua supplicium de iisdem
 sumitur: pari cum Grumbachio supplicio afficitur can-
 cellarius, dissectione corporis in partes quatuor, ob le-
 sæ Maiestatis crimen commissum in eo quod obiecit & in-
 tentauit Imperatori falsò periurium: elisit atque proiecit
 contumeliosè sententiam proscriptionis: comproba-
 uit & excusauit ausus factionis Grumbachianæ, adiuuit
 consultationes de perturbanda seditiosis motibus Ger-
 mania, abrogando Casari Imperio, principibus nobilitati
 exaquandis: acerbè & ignominiosè exagitauit

D iij

uoce

DE BELLO

uoce & scriptis Imperatorem, Duces Saxoniae, Electo-
rem & Ioannem Guilelmum dominos suos: reticuit
& adiuuit insidias ac molitiones, quae Electori & Io-
anni Guilelmo structae fuerunt, contra fidelitatis iura-
mentum utriusque praestitum. Grumbachij & Steinij
crimina commemorata sunt: sed quod Steinium Grum-
bachius excusaret, tanquam a se seductum, mitius ille pu-
nitus, capite enim truncatur, postea truncus quadri-
fariam scinditur. Beierus suspenditur. Capite trun-
catur & Brandensteinus arcis praefectus, qui non tan-
tum sciens uolensque proscriptis sese contra Caesareae
Majestatis Interdicta socium adiunxerat: sed & in di-
ripienda Vrbe Vuurceburgensi opem illis grauius
praestiterat, ciuesque in urbe Gotha ita afflixerat, ut gla-
dijs illum suis interfecturi fuerint, nisi iustum de eo
supplicium magistratus sumpsisset. Plectitur & capite
David Bomgartnerus liber Baro Sueviae, Augusta
oriundus. Qui propter aes alienum patria profugus,
Grumbachianae se factioni adiunxit, & ad seditiosa
consilia, quae de nobilitate in libertatem uindicanda,
uniusque Imperatori asserenda, principibus excussis, Grum-
bachius cuderat ac descripserat, ministrum se praebuit.
Cuius instituti formula nomine Bomgartneri circum-
fertur. Euadere hic potuisset, si lacero squalidoque ha-
bitu inter gregarios milites cum egrederentur, latere,
quam in ferociente & superbo equo plumatus conspi-
ci maluisset. His indicijs enim sciscitante Electore
Saxoniae agnitus regredi, & machinula equestri bene
pulsatus deici ex equo ac uinciri iubetur. Laqueo pu-
nitus & puer magus. His peractis diuiduntur machi-
nae bellicae centum sexaginta. Nouem insigniores
Electori Saxoniae sibi uendicat: reliquas cum Duce
Ioanne

GOTHICO.

Ioanne Guilelmo ex æquo partitur: octo grandios
res machinæ Cæsari dono mittuntur. Exercitus om
nis dimittitur, munitio diruitur ac solo æquatur:

Dux Ioannes Fridericus captiuus
Viennam ducitur.

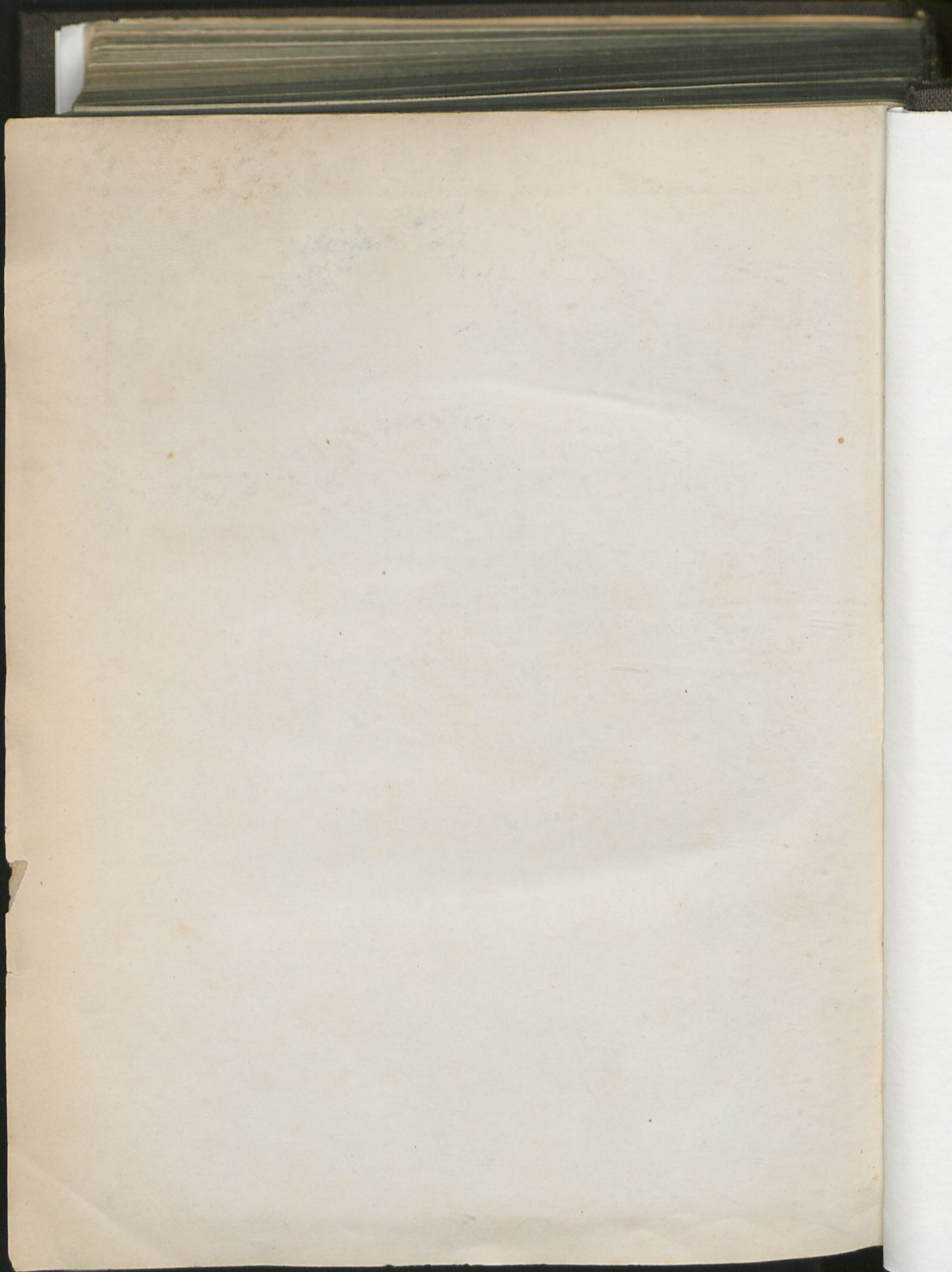
ROTHICO

Joanne Guilelmo ex aplo pariter: octo grandio
res machinae Caroli domo amantur. Hactenus om
nis divinitus, munitio de rebus ac de rebus
Dux Johannes Fridericus capitaneus
Venerandi ducis.

23

Pon Wd 751

ULB Halle

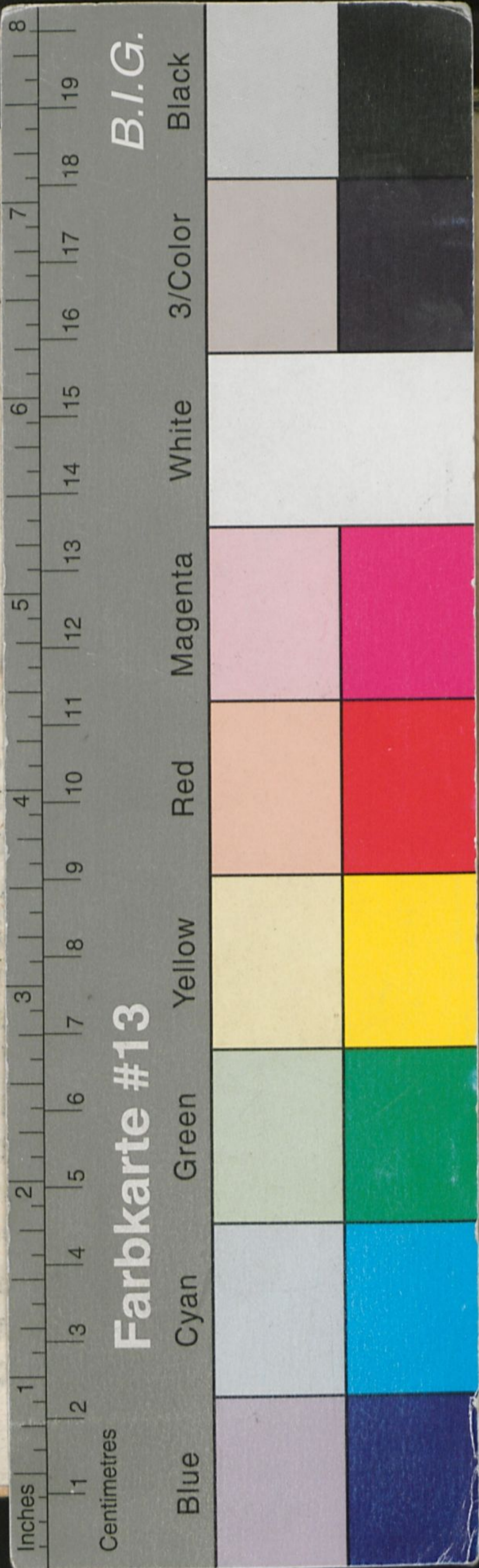
3

003 280 934

h. 65, 2. 19

18

HISTORICA DE
SCHRIPTIO SVSCEPTAE A
CAESAREA MAIESTATE EXECV
tionis contra S. Rom. Imperij rebelles, eorum
que Receptatorem: & captæ urbis Gothæ,
solò quæ æquati castri Grimmenstein,
Anno Domini M. D. LXVII,
XIII. Aprilis,

ANNO M. D. LXVIII.
Mense Augusto,

19

